

Struingids

West-Betuwe

wandelroutes

kunst & cultuur

natuur & landschap

Op een mistige morgen lopen wethouder Rutger van Stappershoef en ik (Emmie Nuijen) in de Regulieren, een gebied van natte komgronden tussen de rivieren. We mijmeren over wat gemeente West Betuwe te bieden heeft.

Foto: Clint Groenewold

Avonturieren in De Regulieren

Emmie Nuijen (Struingids) in gesprek met wethouder Rutger van Stappershoef

Rutger noemt de romantische Linge, die kronkelt door het gebied waar hij is geboren en nog steeds woont:

“Door de gemeente West Betuwe stroomt het allermooiste gedeelte van de Linge. Ik loop er veel met de hond en hoor dan uilen en enorm veel watervogels. Varend op het water is het nog sprookjesachtiger. Zo betoverend mooi!

De Waal daarentegen is robuust en indrukwekkend. Als je daar langsloopt, merk je de kracht van die rivier. Ik hoop dat onze inwoners met deze Struingids de diversiteit aan landschappen meer gaan ontdekken, van Heemtuin naar Heerlijkheid. En dat zij de identiteit van onze gemeente gaan waarderen en er zorg voor willen dragen.

Buiten zijn, bewegen en met het gezin eropuit, vind ik belangrijk. Daarvoor is de Struingids een mooie aanvulling op het aanbod in de gemeente.”

Over De Regulieren

Het terrein (264 ha) van Geldersch Landschap & Kasteelen bestaat voor twee derde uit bloemrijke hooi- en weilanden en voor het overige uit populierenbos, grienden en moeras. Door de intensieve landbouw zijn dit soort schrale en natte gebieden nauwelijks meer te vinden in Nederland. Het gebied dankt zijn naam aan een gelijknamig middeleeuws klooster in Zaltbommel. Aan de noordkant ligt de Bisschopsgraaf, de voormalige trekvaart tussen Culemborg en Zaltbommel.

Een plaatselijke werkgroep voor natuurbehoud heeft zich eind 1973 ingezet om de Regulieren veilig te stellen als natuurgebied. Het gebied is nu een van de beste vlindergebieden in de omgeving, met in het voorjaar veel bruin zand-oogjes. Er groeien zeldzame plantensoorten zoals kamgras, trosdravik en goudhaver. In de slootjes zijn in het vroege voorjaar parende padden, bruine kikkers en heidekikkers te zien.

Ambtsketen met Betuwse bomen

De burgemeestersketting van West Betuwe. Foto: Mariska Timmer.

De burgemeester van Gemeente West Betuwe draagt trots een van de meest bijzondere ambtsketens van het land. Gemaakt door een echte Betuwse: goudsmid Mariska Timmer. Zij verwerkte alle 26 kernen op een unieke wijze in de ketting.

Mariska Timmer is juwelier en goudsmid. Sinds 2002 heeft ze een winkel in het centrum van Geldermalsen. Als echte 'West Betuwse' bedacht én maakte ze de ambtsketen van de burgemeester.

"Toen iemand van de gemeente mij vroeg om ideeën voor de nieuwe ambtsketen, had ik meteen al een plan. Ik wilde graag bomen en bladeren gebruiken om het ambt van burgemeester uit te beelden. Ik legde mijn idee uit en mocht vrijwel direct aan de slag met de uitwerking!"

Karakteristieke bomen

"In elke kern van de gemeente selecteerde ik een karakteristieke boom,

bijvoorbeeld een fruitboom of een boom op een begraafplaats. Van de bast maakte ik met kunsthars een afdruk voor de voorkant van elke schakel.

Op de achterkant graveerde ik de nerven van een blaadje van de betreffende 'kernboom'. Het idee hierachter is: de bast beschermt de boom. De bast is in dit geval de burgemeester en de bomen zijn de kernen van de gemeente."

Golvende linten

De achterste schakel is ontworpen in de geografische vorm van de gemeente. "Daarin slingeren de Waal en de Linge als golvende linten. Ook zitten er een kasteel, een kerk, een koe, bomen, Betuws fruit, een perentakje, diverse bladvormen en uiteraard bloesem in verwerkt. De bast uit elke kern verbindt zo al het moois van de gemeente. De Betuwe op z'n best!"

"Met de wortels in de Betuwse klei. Een sterke stam die de boomkroon draagt, beschermd door de bast..."

Een aantal kenmerkende bomen wordt in deze gids uitgelicht bij dit logo.

Naar de Waal met de bosklas

**BELUISTER DE
PODCAST:**

Met de hele klas naar het Waalstrand, daar word je enthousiast van!

Begin september 2024 waren we op bezoek in Neerijnen om een podcast te maken door en voor kinderen van de Freule van Pallandschool. Met Ilse, Jasmijn, Tirza, Berend, Rens en juf Sylvia trokken we de uiterwaarden van de Waal in.

De bosklas is een nieuw initiatief op de Neerijense school. Juf Sylvia merkte dat het heel goed voor de kinderen is om af en toe de natuur in te gaan, zeker met de kinderen die wat meer uitdaging aan konden. Ze ijverde dan ook voor een speciaal klasje en dat kwam dit schooljaar tot stand. Deze natuurles was één van de eerste activiteiten.

Vanuit het dorp Neerijnen naar de rivier lopen was niet zo makkelijk, omdat er nog steeds aan de dijk gewerkt wordt. Gelukkig kregen we de code van het hek en mochten we bij grote uitzondering de bouwwerkzaamheden passeren. Uitvoerder Rinie Bel van Mekante Diek was bereid om aan de kinderen een en ander uit te leggen over de nieuwe dijk. De damwanden waren al aangebracht en dat maakte grote indruk.

Speedy

De kinderen waren in het begin nog wat onwennig, maar dat veranderde snel

toen we in de natuur waren. Bij het Waalstrand kon naar hartenlust gespeeld en ontdekt worden. En iedereen deed dat op zijn eigen manier. Tirza en Ilse klommen meteen in een hoge boom. Omhoog ging dat heel goed, maar de weg terug was een stuk moeilijker! Juf Sylvia loodste hen naar beneden. Het vergde vertrouwen in eigen kunnen en dat was een hele overwinning voor de meiden. Jasmijn had zich ontfemd over een minuscuul slakje, dat 'Speedy' genoemd werd. Speedy ging overal met haar mee.

Struinvondsten

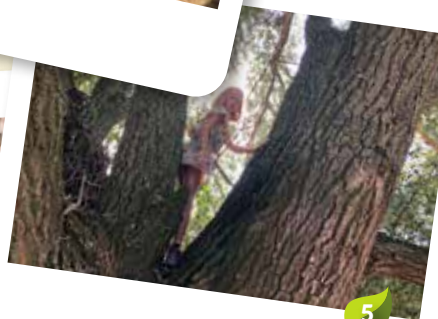
Rens en Berend richtten zich vooral op struinvondsten. En met enorm succes. Misschien was het omdat dit strandje zo weinig bezocht werd door de afsluiting,

maar feit is dat de kinderen de ene na de andere ontdekking deden. Eerst vond Rens een grote kies, Berend ontdekte een dood torenvalkje in een holte in de boom. Blijkbaar was die ziek weggekropen om daar te overlijden. Wat vooral veel werd gevonden waren... botten, een hele zak vol met botten. De app van de juf wees op een 'wolharige neushoorn'. Of dat ook echt klopte weten we niet, maar de kinderen waren ervan overtuigd dat ze een bijna complete mammoet hadden gevonden. "Die puzzelen we thuis wel in elkaar."

Botcast

Bij terugkeer in de klas merkte Rens op: "We kunnen het in plaats van een podcast beter een 'botcast' noemen, zoveel hebben we er gevonden."

De kinderen waren overtuigd dat ze een bijna complete mammoet hadden gevonden. "Die puzzelen we thuis wel in elkaar."

Struinroute

Landgoed Waardenburg en Neerijnen

Huis Neerijnen, het vroegere gemeentehuis

De route loopt over het landgoed Waardenburg en Neerijnen, zowel binnendijs als buitendijs. Een deel van deze route is een onderdeel van het Ynenpad (klompenpad). We starten bij het Stroomhuis in Neerijnen. Hier is voldoende ruimte om te parkeren.

Tekst:
Bert Vos

1 Stroomhuis

Het Stroomhuis is het voormalige schakelstation (hoogspanning naar middenspanning) van de PGEM. Sinds 2008 is het gebouw eigendom van Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK). De stichting Stroomhuis Neerijnen gebruikt de bovenverdieping voor tentoonstellingen, lezingen, cursussen, filmavonden en concerten.

Op de benedenverdieping bevindt zich horeca. Kijk voor de actuele openingstijden op www.stroomhuisneerijnen.nl.

2 Parkbos

Het parkbos, ook wel het Slingerbos genoemd, is een voorbeeld van de vroege landschapsstijl die hier is toegepast. Na het passeren van het bruggetje kom je in het andere deel van het landgoed waar gewerkt is met zichtlijnen en weilanden/

boomgaarden, afgewisseld met boomgroepen. Vanaf deze plek is er zicht op Huis Neerijnen en Kasteel Waardenburg.

3 Kasteel Waardenburg

Dit middeleeuws kasteel heeft een roemrucht verleden. Het is in 1265 gebouwd en tot 1574 is het alleen maar uitgebreid. In de Tachtigjarige Oorlog is het grootste deel verwoest, omdat de toenmalige bewoonster Spaansgezind was. Het verwoeste deel is nooit meer opgebouwd. De torens en de kelders ademen nog de mystieke sfeer. Bekend is de legende over Faust, die hier gewoond zou hebben.

Van mei tot september verblijft hier een grote kolonie gierzwaluwen.

Op de dijkhelling bij het kasteel vind je

een deel van de stroomdalflora, zoals knoopkruid, marjolein, pimpernel, glad walstro, margriet en zeepkruid.

4 Molen en Dijkmagazijn

De korenmolen van Waardenburg vervang in 1780 de standerdmolen. De molen was eigendom van de familie Van Pallandt en sinds 2009 is het GLK eigenaar van de molen. Na de dijkverzwaring werd de molen 1,5 meter verhoogd om de wind weer in de zeilen te krijgen.

Het dijkmagazijn uit 1871 deed dienst als opslagplaats van onder andere bouwmaterialen. Hierbij kun je denken aan rijshout, palen en stenen, die gebruikt werden in noodsituaties. In 1994 is het gerestaureerd en tot voor kort was

het natuurhistorisch museum De Oersprong de gebruiker.

5 Rijswaard

In de Rijswaard, zoals de uiterwaard genoemd wordt, vind je verschillende percelen wilgengrienden. Deze grienden worden drie- tot vijfjaarlijks geknot. Het rijshout wordt verkocht en onder andere gebruikt voor zinkstukken bij dijkwerkzaamheden.

6 Zandput

De zandput is ontstaan door het opzuigen van rivierzand, dat werd gebruikt voor de ophoging van de snelweg A2. Het is de enige ontgroning die hier heeft plaatsgevonden. In deze plas kun

De steenuil is de kleinste uilensoort van ons land. Hij is al jaren te vinden in de Rijswaard

je veel verschillende watervogels tegenkomen, zoals de wilde eend, krakeend, wintertaling, fuut en ijsvogel.

7 Zomerdijk

Vanaf de zomerdijk heb je een mooi uitzicht over de uiterwaard. Bij hoogwater is dit de plek waar veel dieren droge voeten kunnen houden.

Volgens de legende trok de duivel Faust aan zijn haar uit Kasteel Waardenburg

Dit hoge deel bevat veel zand, wat terug te zien is in de planten met onder andere kattenkruid, slangenkruid, wilde salie en kruisdistel.

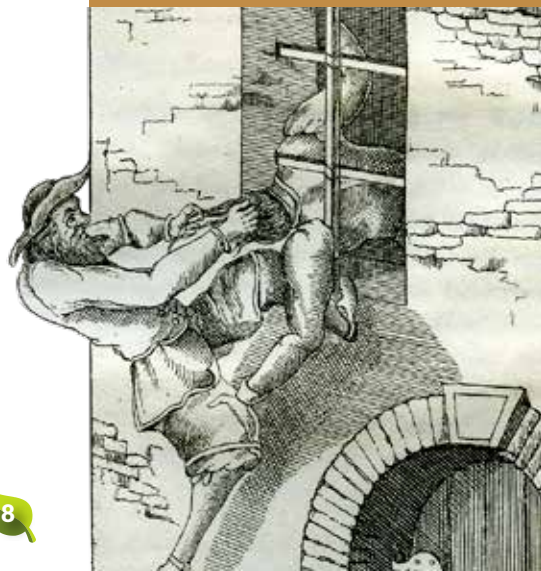
In de meidoorns verblijven veel vogels. In de wintermaanden zijn dat vooral kramsvogels en koperwieken, die zich tegoed doen aan de bessen. In het voorjaar broeden hier allerlei zangvogels, zoals de roodborsttapuit, kneu en tijftjaf. Op de weilanden zijn dat de graspieper en de veldleeuwerik.

8 Waalstrand

Vanaf het Waalstrand heb je zicht op de Hurnse Kil, die samen met de Neerijnse Kil de oude loop van de Waal vormt. Het deel van de rivier waar je naar kijkt is in de 17e eeuw gegraven, omdat men bang was dat de oude loop de dijken zou overstromen. Op het strandje vind je niet alleen alpengrind, maar ook verschillende zoetwatermosselen.

9 Waardmanshuis

Op deze terp of woerd stond het Waardmanshuis. De waardman was in dienst van de baron. Hij zorgde voor het onder-

houd van de rasters en sloten en hield toezicht op het vee. Ook was hij verantwoordelijk voor de coupure (afsluitbare opening) in de zomerdijk. Bij hoogwater kon men alleen per roeiboot de dijk bereiken. Het is ook de woonplek voor de steenuil.

10 De Kil

Tegen de dijk loopt de Kil van Neerijnen. Dit is een oude strang van de Waal, die van Opijnen naar Tuil loopt. Alleen in Tuil is er via een sluisje verbinding met de rivier.

De Kil varieert in breedte en diepte en is daardoor aantrekkelijk voor veel vogels. Vooral om te foerageren: reigers, lepelaars, diverse eendensoorten, fuut en dodaars. Ook hier zie je de ijsvogel. De waterpartij voor de dijkopgang is de plek waar de huiszwaluwen de klei verzamelen voor hun nesten aan de huizen boven aan de dijk.

11 Dreef en Huis Neerijnen

De Dreef is een beukenlaan die naar Huis Neerijnen leidt. Huis Neerijnen en Kasteel Waardenburg zijn eigendom van GLK en worden verhuurd als kantoor. Ze zijn daardoor niet toegankelijk. Rond Huis Neerijnen kan gewandeld worden en in het voorjaar zijn hier diverse stinzenplanten, zoals de bostulp, te bewonderen.

De Kasteeltuin is de voormalige moestuin van het Huis en is nu ingericht als een fraaie wandeltuin, die door vrijwilligers wordt onderhouden.

12 Knotkastanjes

Langs het pad staan 2 groepen knotkastanjes. In het verleden werden deze in het voorjaar deels geknot. De takken stonden in het Huis als voorjaarsbode en werden uitgedeeld onder de notabelen. Het GLK knot ze allemaal om de 7 jaar.

STRUINPODCAST

Met Bert Vos door Kasteel Waardenburg

Bert Vos leidt ons door het intrigerende kasteel Waardenburg; van de vertrekken van de familie Van Pallandt tot aan de beruchte Faustkamer. Wist je dat vrouwen hier vroeger in de vergeetput werden gegooit? En dat de botten van een ridder nog steeds op de plek liggen waar hij gestorven is?

BELUISTER:

STRUINPODCAST

Joke Bos en Yvonne Dijkman: Paddenstoelen zoeken

Wil je alles weten over de paddenstoelen in het rivierengebied? Twee paddenstoelenspecialisten praten ons in deze podcast bij over alles wat we tegenkomen op Landgoed Neerijnen. We ontdekten ook de aller-giftigste paddenstoel van ons land: de Groene Knolamaniet.

BELUISTER:

Een biodivers Voedsellint in Gonzend Rivierenland

Zowel landelijk als regionaal geldt dat het niet goed gaat met de biodiversiteit. Veel natuur is verloren gegaan door onder meer bebouwing, ruilverkaveling en intensieve landbouw. Traditionele landschapselementen, zoals knotwilgen, grienden en hoogstamboomgaarden zijn sterk afgenomen. Hierdoor is de leefruimte van dieren steeds verder versnipperd. Omdat soortenrijkdom - en natuur in bredere zin - de basis vormt voor ons bestaan, is in 2021 Gonzend Rivierenland gestart; een initiatief van De Fruitmotor in nauwe samenwerking met de acht gemeenten van Rivierenland.

*“Doel is een
aaneengesloten
groen-blauw netwerk”*

Voedsellint

Vanaf november 2024 werken we aan het Voedsellint, dat start in de gemeente West Betuwe. Dit symbolische lint, dat loopt van het voetveer van Varik tot aan de veerpont van Rijswijk, doorkruist Rivierenland in noord-zuidrichting.

Onderweg verbindt het de dorpen Ophemert, Wadenhoijen, Kapel-Avezaath, Erichem, Buren, Asch, Zoelmond, Ravenswaaij en uiteindelijk Rijswijk.

Groenblauw netwerk

Het doel is om gebieden met hoge biodiversiteit opnieuw te verbinden door een “groenblauw” netwerk door het landschap te vlechten. “Groen” staat voor heggen, singels, bloemrijke randen en bomenrijen; “blauw” voor natuurvriendelijke oevers, poelen en ecologische slootkanten. Langs de rivieren van Oost naar West zien we deze natuurverbindingen al, in de vorm van de uiterwaarden en dijken. Maar vooral dwarsverbindingen van Noord naar Zuid verdienen nog aandacht, zodat fauna zich ook in die richting door het landschap kan

Het team van het Voedsellint, bij de start in het Veerhuis Varik

verplaatsen. Los in het landschap liggen landgoederen, natuurgebiedjes en particuliere gronden, die als stapstenen kunnen dienen.

Het Voedsellint heeft zijn naam gekregen omdat het biodiverse plekken verbindt waar voedsel geteeld wordt, zoals voedselbossen, of waar voedsel gemaakt wordt, zoals de streekproduct-locaties van de Fruitstokerij in Varik, de Bierbrouwerij Betuwe in Asch en Betuws Wijndomein in Erichem. Deze lokale producenten tonen hoe biodiversiteit en voedselproductie hand in hand kunnen gaan.

Meer biodiversiteit

Dit Voedsellint volgt ook natuurparels, zoals de Variksche Plaat in Varik, de Steendert bij Est, het Vuada-bos bij Tiel, de Tichelgaten bij Buren en de Rijswijkse Waard bij Rijswijk. Die willen we in dit project zoveel mogelijk verbinden. Daar hebben we de hulp bij nodig van de grondeigenaren die bereid zijn om hun

terrein biodiverser te maken. Zo laten we in het buitengebied een rijker landschap ontstaan. Maar ook in de dorpen, bij buurthuizen, op schoolpleinen, in tuinen bij bedrijven, op recreatieparken en campings laten we het gonzen. Want het heeft het meest effect als we samen onze schouders eronder zetten om Rivierenland te laten bloeien!

Wil je meedoen, stuur ons een berichtje op voedsellint@gonzend.nl of kijk op www.gonzend.nl.

*Dénise van der Linden, trekker van het Voedsellint en
Hilde Engels, programma-
leider van Gonzend
Rivierenland*

Rondje Waal, dorp en buurtschap

Zennewijnen - Ophemert - Varik

Routebeschrijving

Start: Buurthuis Zennewijnen, Hermoesestraat 20, Zennewijnen. Vanaf het buurthuis ga je de dijk over en direct de uiterwaard in. Je loopt naar de Waal en gaat rechtsaf/stroomafwaarts.

Je volgt de Waaloever een paar kilometer tot je via een pad door een breed weiland richting de kerk van Ophemert gaat (je kunt de kerk zien).

Op de dijk ga je rechtsaf, langs restaurant 'Het Dijkhuis', de Molenstraat in, langs de kerk. Blijf de Molenstraat volgen en ga na huisnummer 33 het wandelbruggetje over. Eerste rechts, volgende links en je komt op een asfaltweg uit. Daar ga je rechts en snel weer rechtsaf de Hermoesestraat in. Deze volg je tot je bij het buurthuis uitkomt.

Uitbreiding Varik

Na het stuk langs de Waal, volg je een zomerdijkje recht door. Je passeert een hek en loopt tussen plassen, langs knotwilgen. Bij de dijk kun je onderlangs naar Varik lopen. Retour kan weer onderlangs. Je gaat linksaf bij de Uilen-

burgsestraat en snel rechts de Akkersestraat in. Bij de Blankenburgsestraat ga je rechts, bij de Kapelstraat weer. Je komt op de dijk en pakt de route naar Zennewijnen op.

Let op! Door de dijkversterkingen is een deel van de route (Ophemert - Varik) pas na eind 2025 te lopen.

Kijk voor de actuele situatie op:

www.westbetuwe.nl/dijksversterking.

Waalcrossers

In het laatste oorlogsjaar was de Waal een grensgebied, de zuidkant was bevrijd en het gebied ten noorden van de

De Roeier in Zennewijnen

Waal nog bezet. Door de Betuwe liepen enkele belangrijke vluchtlijnen over Rijn en Waal. In Zennewijnen staat het beeld 'De Roeier', op de plek waar het huis stond van Leen Papo, één van de Waalcrossers. Deze verzetsstrijders namen mensen mee die voor de Duitsers wilden vluchten, vanuit de door de Duitsers bezette Betuwe naar het door de Engelsen bevrijde Land van Maas en Waal.

Langsdammen

In 2015 legde Rijkswaterstaat over een lengte van 10 kilometer drie langsdammen aan in de Waal tussen Wamel en Ophemert. Dit zijn dammen die evenwijdig lopen aan de oever. De kribben zijn verwijderd. De langsdammen houden de vaargeul op diepte. Bovendien dempen ze de golven. Het water tussen oever en dam is zo veel rustiger en dat is gunstig voor veel soorten vissen.

Stiftsche uiterwaarden

Het zomerdijkje dat naar Varik slingert, ligt tussen enorme waterpartijen met oobossen met ernaast majestueuze

knotwilgen. Als je geluk hebt, kom je ook paarden en koeien tegen. Neem hier de tijd om te genieten van de rust en prachtige natuur.

Stokerij Lubberhuizen

In het prachtig gerestaureerde brandweerhuisje van Varik vind je de stokerij van Lubberhuizen, waar op ambachtelijke manier Eau de Vie wordt gestookt.

www.stokerijlubberhuizen.nl

Veerhuis Varik

Vroeger was het Veerhuis voor de veerschipper een café, wachtgebouw en woning tegelijk. Nu kun je er even uitrusten met een drankje en een hapje. Op het moment van schrijven is het volop in ontwikkeling.

www.veerhuis.nl

Dikke toren Varik

Al eeuwen is de Dikke toren het gezicht van Varik. De toren kent een rijke ge-

De Dikke Toren van Varik

schiedenis. Nog steeds weten Duitse schippers precies waar ze zijn als ze 'der Alte' zien staan pronken langs de Waal. Op www.oudetorenvarik.nl zie je wanneer de toren opengesteld is. Vanaf de top heb je een magnifiek uitzicht.

Kasteel Ophemert

Aangenomen wordt dat de eerste eigenaar van het Huis te Ophemert Rudolf de Cock is geweest. Hij ruilde in 1265 zijn bezittingen rond Rhenoy met graaf Otto II van Gelre tegen diens bezittingen op de noordelijke oever van de Waal. De familie Van Haeften heeft het kasteel het langst bewoond (350 jaar), vanaf 1550. Door vererving is het kasteel aan het eind van de 19de eeuw in handen gekomen van de Schotse adellijke familie Mackay.

Het huidige kasteel dateert voornamelijk uit de 17e eeuw. Het moest namelijk grondig worden verbouwd nadat het huis beschadigd raakte bij een Franse inval. In de Tweede Wereldoorlog werden huis en interieur opnieuw zwaar beschadigd.

Mariënschoot

Je komt langs de plek waar in de middeleeuwen het vrouwenklooster Mariënschoot stond. Het werd in 1228 gesticht. Er woonden nonnen van de orde van de norbertinessen. De regels waren streng. De zusters leefden afgesloten van de buitenwereld. Mannen die het klooster binnengingen, konden worden verbannen uit de katholieke kerk.

Buurtschap Zennewijnen

De heerlijkheid Zennewijnen is erg oud. Al in het jaar 850 wordt het in een oorkonde vermeld, als Suminum. In 1326 werd voor het eerst over een voetgangerspont naar Dreumel gerept. Tot het begin van de Eerste Wereldoorlog heeft dit Zennewijnense voetveer gevaaren. De Rode Molen, naast het buurthuis gelegen, was veerhuis en café (en tijdens WOII in gebruik bij de ondergrondse).

Het veer zorgde voor levendige contacten en huwelijken over en weer. In de 19e eeuw was 30% van de mensen in Zennewijnen katholiek, vanwege de Maas&Waalse inbreng.

De Stiftsche uiterwaard in mei

De Linge, voorloper van de Waal

Reliëfkaart van het Lingeland

De rivier de Linge stroomt van Doornenburg tot Gorinchem door de Betuwe en is de langste geheel Nederlandse rivier (108 kilometer). Tegenwoordig is het een rustige stroom, in het verleden was dat wel anders.

De Linge is een voormalige loop van de Rijn, ontstaan als voorloper van de Waal vlak voor de Romeinse tijd. Nu is nog aan de hoogteverschillen te zien dat het een grote en sterk meanderende laaglandrivier was. De binnendijks kenmerkende oeverwallen steken boven de omliggende nattere komgronden uit. In de ondergrond ligt een zandige stroomgorde met kleiige oevers en uiterwaarden. Het is een klassiek voorbeeld van een stroomrug: dichtgeslibde oude riviertakken met hun oeverwallen. Deze hogere delen zijn van oudsher de bewoonde gebieden in het rivierengebied. Hier verschenen de oudste dorpjes en dit was ook de ideale plek voor fruitteelt.

In de vroege middeleeuwen ontstond Tiel als belangrijke handelsstad op het splitspunt van de Waal en Linge. Oorspronkelijk was Tiel meer op de Linge gericht dan op de Waal, je kunt dat nog steeds zien in het stratenpatroon. De Waal nam echter steeds meer afvoer over, ten koste van de Linge. Rond het

jaar 1300 werd de Linge bij Tiel afgedamd en bedijkt. Vanaf dat moment is de Linge getemd en werd het lieflijke riviertje zoals we het nu kennen. Het dient vooral voor de opvang van water uit de omliggende polders en voor recreatie.

Oan 't kleine revierke

A'j nooit van de Linge ien de Betuw geheurd hadt, dan zou'j op 't heele ding geen arg hebben, zoo'n onneuzel schoap van 'en ding as't is.

Meister ien 't school leert oan de kienders, dat 'et 'en revier is die van 't Oost noar 't West krek midden deur de Betuw geet; moar 'as nou de Linge 'en revier is, wat motten dan de Rien en de Woal wel wezen die de heele Betuw ien d'r erms houwen, wat blief!

A'j meint dat ie van de bargaen kumt, zoo as meister zeit dat de revier' doen, dan bi'j krek van de wies; 't schoap van 'en ding is van lege koma. Bij 't ouwe kastelje Doornenburg of uut de Weterings kommen, en nummt ze hum, ook nog 'en heel eind wiejer, niks meer as de Weteringse wal. Ge kunt er krek van zeggen wa'j wilt, moar toch, toch is't 'en oarig dingske.

Uit: Romantische werken van J. J. Cremer (1881)

Struinroute Heesseltsche Uiterwaarden

Het verschil tussen struinen en wandelen in beeld; je weet nooit wat je tegenkomt!

De Heesseltsche Uiterwaarden zijn overlooppgebied van de Waal. Bij hoog water kan het dus voorkomen dat je er niet in kunt. Maar de rest van het jaar is dit de toplocatie in de gemeente West Betuwe om heerlijk te struinen en te genieten van planten, dieren en mooie vergezichten.

We beginnen onze tocht op het terrein van de oude steenfabriek van Heesselt, die hier tot 1974 stond. Waar vroeger hard gewerkt werd, kun je nu heerlijk ontspannen in Theetuin River Lounge.

Ruimte voor de Rivier

Loop eerst zo dicht mogelijk langs het water. Tussen 2016 en 2019 is hier ruim 2 miljoen (!) kubieke meter grond verplaatst, in het kader van het project Ruimte voor de Rivier. De doelen - veiligheid en het bevorderen van nieuwe natuur - zijn ruimschoots bereikt.

Nevengeulen

De langzaam stromende nevengeulen zijn ondieper gemaakt en zijn aantrekkelijk voor de voortplanting van vissen. Ook het dode hout in de nevengeul heeft tot doel om de onderwaternatuur een handje te helpen.

Vogelrijkdom

Dit heeft tot gevolg dat een aantal vogelsoorten hier goed gedijt, zoals het

Een pasgeboren konik-veulentje

visdiefje, de aalscholver en zelfs de visarend. De zeearend is tegenwoordig ook geen zeldzaamheid meer. In het dynamische rivierenlandschap leven ook pioniervogels en opportunisten, zoals de oeverzwaluw en de kleine plevier. Deze laatste is een vaste gast, die je vaak zenuwachtig langs de waterlijn ziet rennen. Hoe klein ze ook zijn: plevieren ondernemen elk jaar een gigantische reis vanuit Afrika om in ons land de zomer door te brengen.

De veldleeuwerik broedt ook in dit gebied. De mannetjes maken spectaculaire zangvluchten. Eerst klimmen ze tot een hoogte van wel honderd meter, waarna ze luid zingend omlaag vliegen om in de buurt bij het vrouwtje te landen. Vroeger was deze vogel algemeen, maar sinds 1960 namen de aantallen met 95% af. Daarmee is deze soort een van de grootste slachtoffers van de intensieve landbouw.

We vervolgen langs de nevengeul met aangrenzende rij knotbomen. Deze is tijdens de graafwerkzaamheden behouden. De steenuil huist er nog steeds.

Grote grazers

De runderen en paarden zorgen er door begrazing voor dat het gebied open blijft. Hun gezonde mest draagt bij aan allerlei voedsel voor planten, insecten en vogels. De runderen die hier rondlopen zijn Herefords. Een groot voordeel van dit ras is dat ze ook in de winter in het gebied kunnen leven. Ze worden dan verplaatst naar de terp bij de voormalige steenfabriek. Hier staan ze veilig voor eventueel hoog water.

***“Dé toplocatie in
West-Betuwe om
heerlijk te struinen”***

*Kleine plevier
Foto: Stephan Sprinz*

Tip: Houd minimaal 25 meter afstand van de dieren. Laat zij hen met rust, dan doen ze jou ook niets.

Experiment

We komen bij de nieuwe loopbrug, ook bij hoger water te gebruiken. De langsdam vlakbij Opijnen is daar in de jaren '90 door Rijkswaterstaat neergelegd als experiment met verschillende soorten verharding. Het loopt niet altijd even makkelijk! De dam wordt veel gebruikt door vissers en recreanten. In het achterland voelen ganzen en andere watervogels zich thuis.

Na weer een bruggetje komt het keerpunt. Loop hier weer in oostelijke richting. Zelfs tijdens de dijkwerkzaamheden kan je hier passeren.

Koniks

De Koniks lijken veel op de laatste wildlevende paarden van Europa. Er zijn twee kuddes, die altijd afstand van elkaar bewaren. De paardengroep bestaat meestal uit één hengst en een aantal merries, waarvan één merrie de groep leidt.

Doornappel

Stroomdalflora

De grondsoort in deze uiterwaard varieert van rivierklei aan de dijk tot zand op de Waalstrandjes. Dit zorgt ook voor een variatie aan planten. Een opvallende verschijning is de Doornappel, een zeer giftige plant uit de nachtschade familie,

die hallucinaties teweeg kan brengen. Het meest opvallend zijn de stekelige vruchten, waaraan de plant zijn naam ontleent.

Oud sluisje

Dit sluisje wordt nog steeds gebruikt om water door te laten. Na hoogwater wordt het dichtgezet om water in het gebied te houden (tegen droogte in de zomer).

Spaans anker

Het anker dat je tegenkomt is van een Spaans schip dat hier honderden jaren geleden schipbreuk heeft geleden. Bij de graafwerkzaamheden was dit één van de spectaculaire vondsten.

Via de drijvende brug kunnen we de strang oversteken en weer teruglopen naar Theetuin River Lounge.

TIP: Op struingids.nl vind je ook een leuke ontdekkings-tocht voor kinderen in de Heesselsche Uiterwaarden

Meer walnoten in de Betuwe?

Melissa den Beer Poortugael is aanjager van de walnotenteelt. Samen met haar man teelt en verwerkt ze walnoten. Hun bedrijf, 'Veld 4', produceert ook walnotenproducten.

Langs de Dorpsdijk in Rumpt, met de imposante notenbomen langs de kronkelende Linge, vraag ik naar haar drijfveer. "Ik vind het mooi dat er zomaar dingen groeien die je kunt eten. Walnoten zijn heel voedzaam en de bomen hebben weinig onderhoud nodig."

Kenmerken

De walnoot kan uitgroeien tot een hoge en statige boom met een brede, luchtige kroon. De boom is te herkennen aan een grijze bast. "De boom hoort in de Betuwe, bij vrijwel iedere oude boerderij stond er minstens één. De voedzame grond op wat hoger gelegen gedeelten is uitermate geschikt,

"De walnoot hoort in de Betuwe, bij vrijwel iedere oude boerderij stond er minstens één."

walnoten houden van droge voeten. Vroeger werd gezegd: plant een walnotenboom onder je slaapkamerraam, dan heb je geen last van muggen. Het is anders: walnoten groeien niet graag op natte plekken waar muggen leven."

Experimenteren met walnoten

Melissa heeft veel geleerd over de professionele teelt bij een lokale notenboer in Frankrijk. "In Nederland en België zijn pas de afgelopen jaren veel walnotenboomgaarden aangeplant. Meer en meer boeren experimenteren met walnootbomen op hun land. Ze verbeteren de bodem en zorgen voor schaduw voor hun koeien. Ook in voedselbossen

zijn walnoten een graag geziene soort. En hoe ouder de boom, hoe meer noten deze draagt. Aangezien een walnotenboom meer dan 100 jaar kan worden, blijven ze dus lang productief.

Goede vleesvervangers

Walnoten bevatten gezonde vetten, eiwitten en vitaminen; ze zijn goede vleesvervangers. En het groeit zo dichtbij! Je merkt dat zo'n dorpsboom ook een sociale functie heeft. Ik pleit ervoor om op openbare stukken groen bomen met eetbare vruchten te planten. Walnoten zijn duur, mensen zijn blij als ze ze in de buurt kunnen rapen.

Met walnotenbomen, kun je meer hoogstambomen in het Betuwse landschap brengen. En dat op een makkelijke manier, met relatief weinig onderhoud."

Melissa bij de walnoot op de Lingedijk bij Rumpt

Tussen Lek en Linge

De populairste NS-wandeling van het jaar

Struiners in de Vretstrooi, tijdens de jubileumtocht van september 2024

De Struingids bestaat 5 jaar en voor je ligt de 5e papieren gids. Reden genoeg om in september 2024 onze trouwe volgers uit te nodigen voor een jubileumtocht! Als route kozen we de nieuwe NS wandeling tussen Lek en Linge. En zo liepen we op de laatste zonnige zondag van september met tientallen gezellige mede-struiners van station Culemborg naar station Beesd.

Deze wandeling werd in 2023 opgeleverd en werd een jaar later meteen uitgeroepen tot de populairste NS-wandeling.

Komgronden

De route brengt je in het hart van de Betuwe. Vanaf station Culemborg wandel je in 14,5 km naar station Beesd. Via rustige asfaltweggetjes verlaat je Culemborg en al snel loop je over mooie onverharde paden. Je betreedt hier het gebied van de komgronden, de natte laaggelegen gronden achter stroomruggen van de rivieren. Overstromingen waren hier vroeger schering en inslag. Die natte grond was uiteraard moeilijk te gebruiken voor de landbouw en daarom vind

je hier veel grienden, weidegronden en eendekooien. En juist omdat het altijd zo'n moeilijk gebied was, heerst hier nog altijd rust. Sommige boerderijen staan op eeuwenouden terpen (of woerden, zoals ze hier heten). Zo hielden de boeren de voeten droog.

Zwanenbloem.
Foto: Christian
Fischer

De Vretstrooi

Onderweg kom je door het relatief onbekende natuurgebied de Vretstrooi. Een groot deel van dit natuurgebied bestaat uit wilgengrienden. In het gebied kan overtollig water opgeslagen worden, om bij een tekort minder snel gebiedsvreemd water te hoeven inlaten.

Leidsche Hoeven

Na 2014 is dit landbouwgebied omgetoerd tot natuurgebied.

Nu vormt De Leidsche Hoeven de verbindende groene schakel tussen De Regulieren en Mariënwaerd. In enkele jaren tijd zijn spectaculaire verbeteringen gerealiseerd voor de biodiversiteit. Er groeien steeds meer beschermde plantensoorten, zoals zwanenbloem en rietorchis, wat het weer een paradijs maakt voor vogels en insecten.

www.leidschehoeven.nl

De geschiedenis van de Heerlijkheid Mariënwaerd gaat terug tot het jaar 1129.

Heerlijkheid Mariënwaerd

De Heerlijkheid Mariënwaerd is een eeuwenoud uitgestrekt familielandgoed aan de Linge. Al jaren is het in handen van de baronnen Van Verschuer, die het liefdevol beheren. Tijdens deze wandeling kom je langs statige lanen, groene weiden en oude boerderijen, waar biologische landbouw wordt bedreven.

De flora en fauna is hier heel divers en hangt deels samen met het eeuwenlange beheer. Beroemd is de Appeldijk. Let ook op de tulpenboom die in de 17e eeuw vanuit Amerika is geïmporteerd. Als de bomen zo'n twintig jaar oud zijn, krijgen ze in juni groengele 'tulpen'. Ook de Notenlaan, onderdeel van de route, is een trekpleister. Hier kan je in het najaar zelf walnoten rapen.

De geschiedenis van de Heerlijkheid Mariënwaerd gaat terug tot het jaar 1129, toen hier een klooster van de

Norbertijner monniken werd gesticht. Het centrale landhuis van Mariënwaerd werd gebouwd op de gewelven van deze abdij. In 2020 werd één van de tradities waar de monniken

zich mee bezig hielden weer opgepakt: bierbrouwen. Na afloop van de wandeling kan je op het terras van Restaurant de Stapelbakker onder andere genieten van een plaatselijk gebrouwen bio-bier. www.marienwaerd.nl

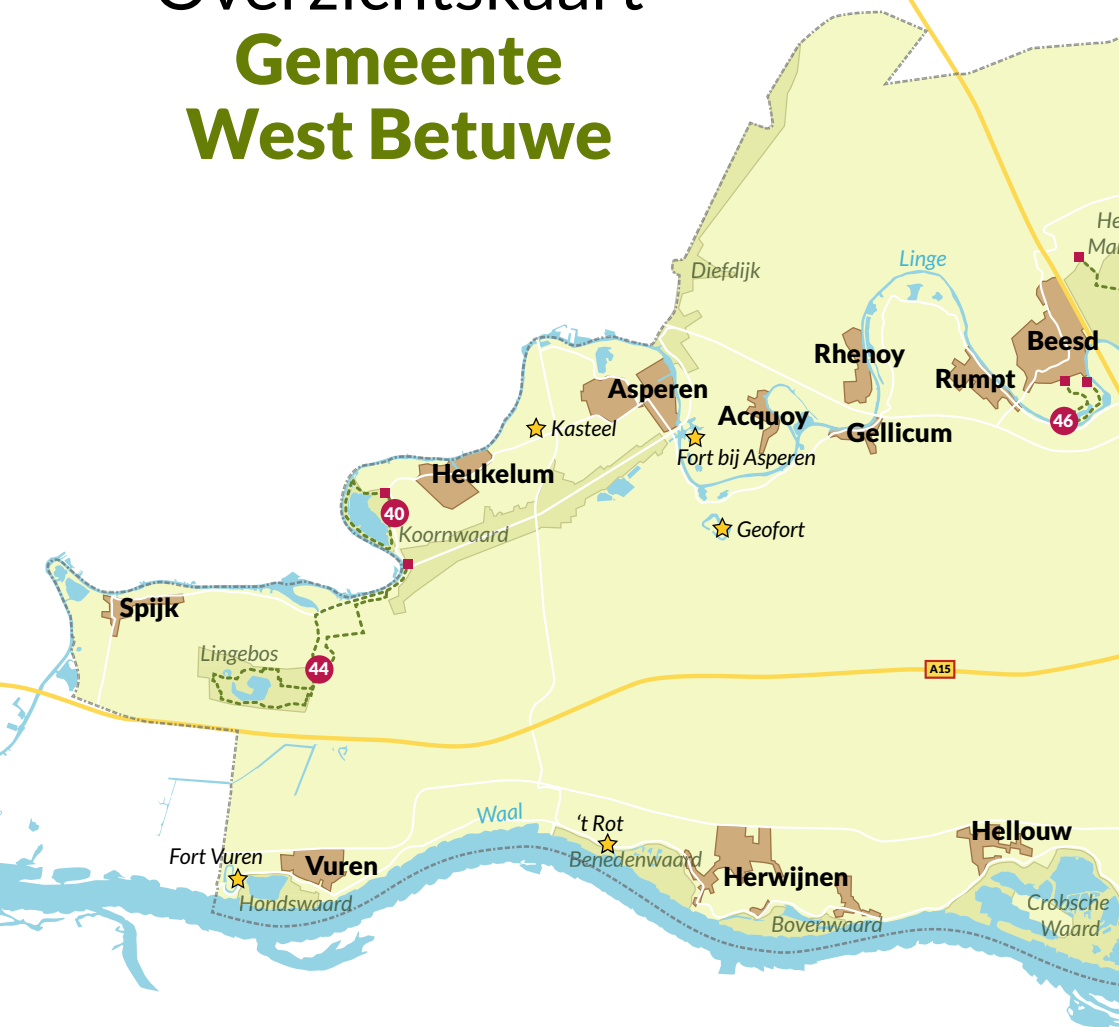
Heerlijkheid Mariënwaerd: de Notenlaan

Uitgebreide
routebeschrijving:

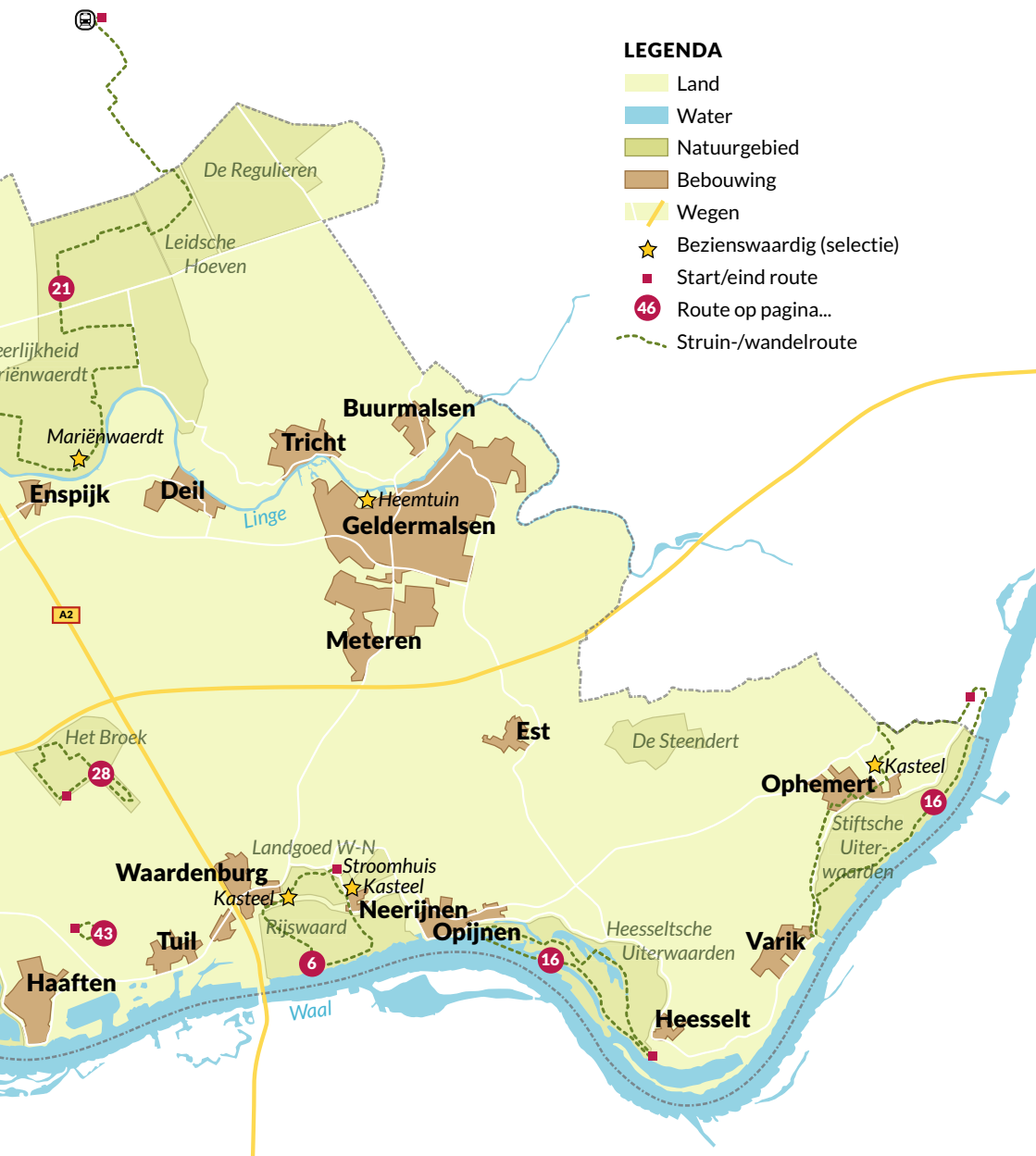
Overzichtskaart Gemeente West Betuwe

Colofon

Tekst & foto's: Emmie Nuijen
(Rivier Actief) en Jan van den
Berg (Finton Media), tenzij
anders aangegeven.
Vormgeving: Finton Media

Uitgave in samenwerking met
de gemeente West Betuwe,
voorjaar 2025.
Reacties: info@struingids.nl
Website: www.struingids.nl

't Rot: verdwenen buurtje aan 't einde van het dorp

De dijkhuisjes van 't Rot in het jaar 1957

Tekst:
Koos van
Zomeren
m.m.v.
Willy Raaij-
makers

Het dorp Herwijnen is een echt dijkdorp en werd oorspronkelijk langs de Waaldijk gebouwd, over een lengte van wel 4 kilometer. Het buurtschap 't Rot is de westelijke uitloper hiervan. In de voormalige steenfabriek 'De Benedenoven' waren vele tientallen mannen, vrouwen en zelfs kinderen bezig met het bakken van stenen. Rondom deze steenfabriek is buurtschap 't Rot ontstaan, als een lint van kleine, witte dijkhuisjes met rieten daken.

Het was een spraakmakend buurtje. Schrijver Koos van Zomeren heeft er in zijn jeugd veel tijd doorgebracht, zijn opa woonde er en zijn vader is er geboren.

***"Als het ergens in
Nederland stiller is
dan voorheen,
dan is het hier"***

In zijn boek "1946" blikt Koos samen met zijn vader terug op 't Rot:

Opgewekt - ons kan vandaag niets gebeuren - gaan we de dijk op, en daar heb je het huisje van Daan de Meijer, daar begon het Rot, zoals dit buurtje bekendstond, en dat eindigde bij de Steegse Stoep, bij het huisje van Kloontjes. Hooguit tien minuten lopen en dan was je langs vierendertig huisjes gekomen, acht buitendijks, zesentwintig binnendijks, elk huisje in zijn eigen staat van verzakking, elk huisje met zijn eigen moestuin, zijn eigen bonenstaken, overal varkenshokken, konijnen-

hokken, geitenhokken, schuurtjes met een kruiwagen en een hoop vers gesneden gras en een zeis in de hoek, elk huisje met zijn eigen mensen, vader en moeder met hun jongste in de bedstee, de oudere kinderen slapen in risjes op zolder en dan was er ook nog plaats voor een oude opoe of een gebochelde oom, en de dijk bruiste van het leven, vrouwen en kinderen op klompen, mannen op de fiets, boeren en kooplui met paard en wagen. Nu: een bizarre leegte.

Tip: 'Aan de dijk', het boek van Koos van Zomeren en Willy Raaijmakers over 't Rot.

Als het ergens in Nederland stiller is dan voorheen, dan is het hier. Zelfs aan doorgaand verkeer heeft deze dijk vrijwel niets meer te bieden. En al die huisjes (op dat ene, dat van Daan de Meijer, na) afgebroken, spoorloos.

Dus we lopen daar op de dijk en mijn vader somt ze op. Dat had hij thuis ook kunnen doen. Hij zit in Arnhem in zijn stoel bij het raam en hij hoeft zijn ogen maar dicht te doen of hij ziet het hele Rot voor zich. Maar nu, nu we hier lopen, komt er wat bijeen nijpend gevoel van afstand. Hoe kalm we ons ook verplaatsen, telkens moeten we de pas inhouden om die huisjes, die er niet meer zijn, gelegenheid te geven ons in te halen. Zo dicht stonden ze op elkaar.

Mijn vader noemt de namen op van de mensen die er woonden, niet hun namen voor de burgerlijke stand, maar hun dorpsnamen, hun dialectnamen, namen in relatie tot andere namen, en soms last hij achter zo'n naam een pauze in en dan voegt hij eraan toe: 'Een doodgoed mens was dat; die sprak geen kwaad en die deed geen kwaad.'

Midden in 't Rot staat ook het laatste nog volledig functionele peil-schrijvershuisje van Nederland. Tot 1990 werd hier continue de hoogte van de waterstand in de Waal gemeten en doorgegeven. Tegenwoordig is dit huisje alleen nog een monument. De waterhoogtemeting is door computers overgenomen.

De pruimenbomen van de familie Timmer

De prachtige rij wijnpruimenbomen op het fruitteeltbedrijf van Maaïke en Jan Timmer staat er inmiddels 50 jaar. De afgelopen tientallen jaren hebben ze van alles gekweekt. Nu richten ze zich uitsluitend nog op verschillende soorten pruimen. Twee van hun kinderen werken ook in de fruitteelt. En de derde, goudsmid Mariska Timmer, selecteerde één van deze bomen voor een afdruk voor de ambtsketen.

Ze hebben vele pruimenbomen in de regio zien verdwijnen. "De Suzuki vlieg, die ook schade toebrengt aan kersen, maakt de teelt heel lastig. Pruimenteelt moet je sowieso liggen", zegt Jan. "Het zacht fruit is gevoelig voor extreme weersomstandigheden, wat meer risico met zich meebrengt. En de korte oogsttijd is midden in de zomer." Het stel houdt van het werken in de natuur. "We hebben veel reeën in de boomgaard, geregeld roofvogels als de kiekendief en laatst zelfs, voor het eerst, een eekhoorntje! Die laatste heeft waarschijnlijk zijn intrek genomen in een van de holtes in de oude bomen."

't Broek Waardenburg, een ruige hoek waar de natuur haar gang kan gaan

De Tuijse eendenkooi, een restant uit vroeger tijden

Op de zolder van een oude boerderij ontvangen boswachters Ian Deebe en Jeroen Tromp (Staatsbosbeheer) ons. We bevinden ons in 't Broek (ofwel: nat land) bij Waardenburg, in de oksel van de snelwegen A2 en A15. Er zijn nauwelijks andere oorspronkelijke komgronden waar de ruilverkaveling aan voorbij is gegaan.

Komgrondreservaat

Een oude poldermolen, ooit gebouwd om het gebied droog te malen, werkt nu in omgekeerde richting: hij houdt het water vast en bewaart het drassige

karakter. De combinatie van komkleibodem en deze hoge waterstand maakt de weilanden in de winter tot een moeras. Gedurende de zomermaanden bloeien overvloedig veel bloemen, waaronder echte koekoeksbloem en grote ratelaar.

De gronden van 't Broek worden verpacht aan boeren, maar de natuur heeft hier voorrang. Dit gebeurt in een groot gedeelte van het gebied al sinds begin jaren '60. Stroken uitgebloeide planten blijven staan en zijn een toevluchtsoord voor insecten.

Het dierenleven

Rust en beschutting maken dit gebied tot een geliefde plek voor een grote kudde reeën, waarvan het aantal schommelt rond de 40 tot 50 dieren. Volgens de boswachters gebeurt het vrijwel nooit dat je hier géén ree ziet.

Kleinschalige landschapselementen, zoals een heel oude knotwilgenrij die door het gebied slingert, zorgen voor contrast in het landschap. In het voorjaar, wanneer het land nog kletsnat is,

Op de oude knotwilgen groeien eikvarens

verandert het in een paradijs voor hongerge weidevogels. Honderden grutto's maken hier een tussenstop tijdens hun trektocht.

Eeuwenoude eendenkooien

Ooit stond dit stuk Rivierenland vol met eendenkooien, tussen Gorinchem en Tiel waren er wel honderd. Deze werden gebruikt in een tijd vóór het vuurwapen zijn intrede deed. Het vangen van eenden in eendenkooien was de enige manier om deze te kunnen eten. In 't Broek liggen drie restanten van kooien, waaronder de meer dan 500 jaar oude Waardenburgse eendenkooi, die nog steeds in gebruik is.

Energietransitie

Waar je ook loopt, de windturbines zijn altijd te zien. Vier van de elf turbines bij knooppunt Deil staan in 't Broek. En dat heeft voor- en nadelen. Vogels verliezen soms hun leven door de draaiende wieken. Maar met de extra middelen die op deze manier vrijkwamen, werd een waardevol plasdras-gebied gecreëerd.

De meer dan 500 jaar oude eendenkooi is nog steeds in gebruik.

Boswachters Ian Deebe (links) en Jeroen Tromp

En de reeën, die rusten uit tegen deze eigentijdse 'boomstammen'.

Laarzenpad

Om het gebied echt goed in ons op te nemen, liepen wij struingidsen het laarzenpad (4,2 km, startpunt poldermolen). In de winter is het een modderige uitdaging, laarzen zijn dan onmisbaar. Mooi zijn de eikvarens die groeien in de knotwilgen en natuurlijk de eendenkooien. Echt een aanrader, dit rondje!

Vogelkenner

Marc Westermann

“Dankzij vogels leer ik mijn landschap steeds beter kennen en ervaar ik de wisseling van de seizoenen meer.”

We spreken Marc in zijn groene, bloeiende, fluitende en zoemende tuin in Neerijnen. Ruim zestig vogelsoorten heeft Marc in zijn tuin, vlakbij het bos en de Waal, gezien of gehoord. Ook maken we een wandeling door de Heesseltse Uiterwaarden.

Marc spreekt vol liefde over het mooie gezang, de vogeltrek, karakteristieke soorten van het rivierengebied en ontwikkelingen daarin.

Als vrijwilliger zet hij zich in voor z'n vliegende vrienden. “Als Wetlandwacht houd ik het wetland waar ik verantwoordelijk voor ben in de gaten en onderneem actie als er bedreigende ontwikkelingen voor de natuur zijn. Waar mogelijk stimuleer ik beschermingsactiviteiten. De uiterwaarden in de Betuwe aan de noordoever van de Waal van Ophemert (Stiftsche Uiterwaarden) tot en met Neerijnen (Rijswaard) zijn mijn werkterrein.”

BELUISTER DE
PODCAST:

Recept Wilde Pannenkoek

Wildplukken:

Pluk 20 jonge, frisgroene toppen brandnetel (de bovenste 4-6 bladeren) en naar wens nog 10 jonge toppen van zevenblad. Afhankelijk van het seizoen kunnen er nog een paar blaadjes daslook, bieslook of kraailook bij voor extra smaak. Zorg er altijd voor dat je 100% zeker weet wat je plukt en oogst alleen op een schone, toegestane plek!

Beslag:

- 1,5 tot 2 koppen volle melk
- 3 verse weide-eieren
- 1 kop meel (½ spelt, ½ boekweit)
- snufje zout

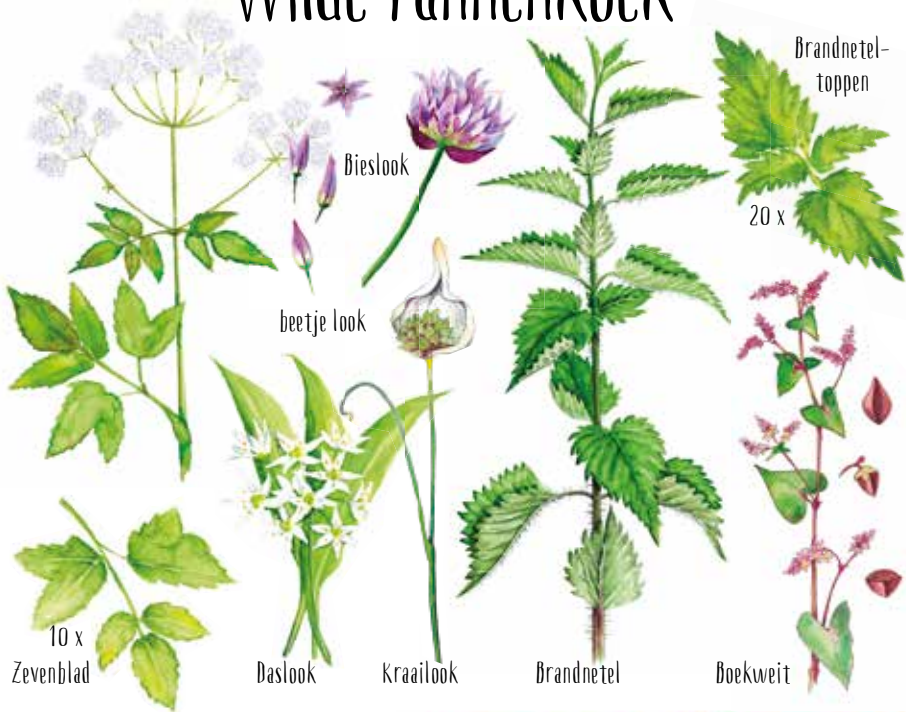
Pureer de wilde kruiden met een staafmixer door de melk. Klop de eieren erdoor met een garde en voeg lepel voor lepel het meel toe. Bak de pannenkoeken dun in roomboter. Deze mooie groene pannenkoeken zijn extra lekker met een vulling van daslook of kruidenroomkaas.

Dit recept heeft Tanja bedacht voor al haar kennissen en vrienden op het plateland, die enorm hun best doen om zo diervriendelijk mogelijk koeien en kippen te houden en goede melk, boter en eieren te produceren.

Boeren en boerinnen die een melktap installeren waar je zelf biologische verse melk kunt tappen en waar de brandnetels gelijk om de hoek voor het oprapen groeien. Waar je alles lokaal kunt “shoppen” door een rondje fietsen of wandelen, inclusief lokaal meel, verpakt in papieren zakken.

Wilde Pannenkoek

Recept en tekening Tanja Hilgers,
www.tanjahilgers.com

'In de hemel als op aarde' / 'El cielo como en la tierra', pastel 65x51 cm.

Alberto Alfredo Taboada

Argentijns kunstenaar in de Betuwe

Een gesprek met Alberto Taboada voert langs vele boeiende onderwerpen. Over de berisping die hij onlangs gaf aan de Argentijnse president Milei over diens harde taalgebruik. Of over de Griekse mythologie en de moderne dans. Steeds is daar ook de liefde voor het rivierenlandschap van West-Betuwe, waar hij op zo'n wonderbaarlijke manier belandde.

Onder het genot van een zelfgemaakte *dulce de leche* duikt Alberto terug in de geschiedenis: "In 1970 was ik net afgestudeerd als architect aan de universiteit van Buenos Aires. Het plan was om daarna met alle afgestudeerden een grote reis te maken om wereldwijd architectuur te ervaren. Er was echter één probleem: we hadden geen geld...

We organiseerden een nationale loterij en, tegen alle verwachtingen in, werd dat een gigantisch succes. Opeens beschikten we over miljoenen!"

Met 23 vrienden vertrok Alberto op een reis die zijn leven ingrijpend zou veranderen. Ze doorkruisten Europa en maakten uiteindelijk de sprong naar de wereldtentoonstelling in Osaka 1970, Japan. "Ik sprak visionairs zoals Dudok en absorbeerde alles wat op mijn pad kwam: de mode, de cultuur."

Van architect tot kunstenaar

"Eén ontmoeting in Amsterdam veranderde mijn leven voorgoed. Daar ontmoette ik Ton Jansen, de latere bur-

“De Hollandse luchten hebben me altijd gefascineerd. Wolken zijn ongrijpbaar, etherisch; ze veranderen steeds.”

gemeester van Neerijnen. Hoewel we elkaar maar kort zagen, was er direct een klik. We beloofden elkaar brieven te schrijven.”

Ton nodigde Alberto in 1972 uit om naar Nederland te komen. Die stap luidde een metamorfose in: van architect naar kunstenaar. In Hellouw, bij Ton thuis, gaf hij zich over aan het schilderen en verdiepte zich in portretten, landschappen en scènes uit de mythologie. Alberto ging studeren in 's-Hertogenbosch en Amsterdam. Van 1986 tot 2008 was hij als docent verbonden aan de Koninklijke Academie in Den Haag in vakken als perspectieftekenen, beschrijvende geometrie, kleurenleer en ontwerpen.

Kasteelheer van Waardenburg

In 1993 kreeg Alberto een bijzondere kans: na het overlijden van de bewoner zocht Geldersch Landschap & Kasteelen een tijdelijke kasteelheer voor Kasteel Waardenburg, totdat de renovatie zou beginnen. Dertien jaar lang waakte Alberto over de oude muren, de zalen en de historie van het kasteel. Een inspiratiebron die iedere kunstenaar zich zou wensen.

Rivierenlandschap

“Destijds waren Marius van Beek (beeldhouwer) en Willem den Ouden (schilder) mijn mentoren. Met Willem deelde ik een fascinatie voor het rivierenlandschap. Ik schilderde vaak langs de Waal en zag het landschap transformeren met de dijkversterkingen. Waar vroeger

huizen beide zijden van de dijk sierden, bleef nu vooral de uitgestrektheid achter. Die openheid sprak me enorm aan; mijn jeugd in Buenos Aires speelde zich af in de begrensde wereld, altijd omgeven door gebouwen. Langs de Waal kreeg ik hetzelfde gevoel wat ik ooit op de pampa's van Argentinië ervaren heb.”

Wolkenluchten

Alberto's meest recente werk 'In de hemel als op aarde' staat nog op de schildeersezel. Het onderwerp is de indrukwekkende wolkenlucht boven de Waal. “De Hollandse luchten hebben me altijd gefascineerd. Wolken zijn ongrijpbaar, etherisch; ze veranderen steeds. Om dit op een canvas weer te geven is enorm moeilijk. En dat is maar goed ook, oppositie is de kern van ons bestaan.”

Altijd zomer

Enkele weken na ons gesprek zal Alberto weer terugvliegen naar Buenos Aires, waar hij ook een appartement heeft. “Ik reis al ruim 50 jaar op en neer. Na mijn pensioen in de lente naar Nederland, in de herfst naar Argentinië. Als daar de zon hoog staat en de schaduwen korter zijn. Zo blijft het altijd zomer.”

www.albertoalfredotaboada.com

Alberto Taboada, zelfportret

De heemtuin: 'Het Madurodam van de Betuwe'

Hans Vernooij aan het werk in de heemtuin Geldermalsen

Kunstenaar Hans Vernooij heeft het organiseren in het bloed zitten. Je kunt hem kennen als organisator bij Tour de Waal en Ode aan de Linge. Sinds enkele jaren zet hij zich ook in voor de heemtuin in Geldermalsen.

Een heemtuin heeft van oorsprong een educatief doel. Onderwijzer en natuurliefhebber Jac. P. Thijsse (van de Verkadefoeken) bedacht het concept om mensen dichtbij huis inzicht te geven in de natuur. De tuin in Geldermalsen uit 1977 is één van de 130 overgebleven heemtuinen in ons land.

"Mensen kunnen hier hun verhaal kwijt."

Landschappelijke elementen

Hans: "Je vindt hier op een stuk grond van 4 hectare, beeldbepalende landschappelijke elementen uit de regio. Het is het *Madurodam van de Betuwe*, zeg ik wel eens. Er is een schapenweide, boomgaard, elzenbosje en een griend. Op de plek waar we nu zitten, stond vroeger een hok met kippen van oude kippenrassen."

Begin 2022 kreeg de tuin een nieuwe impuls: stichting Ode aan de Linge start-

te toen met het buurtinitiatief 'Hart voor de heemtuin'.

Third place

Hans vervolgt, terwijl hij wat verse munt uit de kruidentuin in zijn thee doet: "Op zaterdag komen we samen met de vrijwilligers en werken we in de tuin. We krijgen daarbij veel belangstelling van de buurt. Men vindt het heel bijzonder dat iemand zich zomaar 'om niet' inspant. Mensen kunnen hier ook hun verhaal kwijt. Een socioloog noemde zoiets ooit '*the third place*'; mensen hebben een buitenruimte nodig, naast thuis en werk, om andere mensen veilig te kunnen ontmoeten."

Ode aan de Linge

"De werkzaamheden in de heemtuin geven mij meer binding met het landschap. En dat komt goed van pas bij Ode aan de Linge, waar we ons veel richten op *land art*. Zo leggen we gedurende het jaar de loper uit voor ons evenement met Pinksteren."

Ook een praatje maken,
mee denken & doen?

info@hartvoordeheemtuin.nl

Stenen zoeken langs de Waal

Uniek aan de Waal zijn de stenen die je kunt vinden op de oever. Met het water van de Rijn komen stenen uit de Alpen en Duitsland in ons land terecht. Op hun reis slijten de scherpe kantjes eraf.

Witte kwarts

Een keiharde, witte kiezelsteen, afkomstig uit de Alpen. Je vindt ze ook in andere kleuren: rozig, gelig of grijs. De steen is vaak glad en rond afgesleten in de rivier.

Jaspis

Eén van de weinige halfedelstenen die je in Nederland kunt vinden. Jaspis wordt als sinds de oudheid bewerkt tot zegelstenen en sieraden.

Vuursteen

Al sinds de prehistorie van levensbelang voor de mens om vuur te maken en het spreekt nog altijd tot de verbeelding. Vuursteen breekt op een speciale manier.

Lydiet

Een steensoort die in Duitsland in de vaste rots te vinden is. Vroeger gebruikt door de goudsmid als toetssteen, voor het vaststellen van de zuiverheid van goud.

Zandsteen (met kwartsbanden)

Zandsteen vind je met en zonder kwartsbanden. Omdat zandsteen sneller slijt dan de hardere banden, liggen die er bovenop. Voel maar!

Radiolariet

Een harde bruinige steen, ontstaan uit zeeklei. Soms kan je hele kleine putjes zien, net speldenprikjes. Daar hebben lang geleden piepkleine zeediertjes in gezeten.

Bijen-Bestuiving- Biodiversiteit

door
Jacqueline
van Rooij

Wie aan de Betuwe denkt, ziet direct fruitbomen vol bloesem voor zich, met daaromheen zomende bijen die van bloempje naar bloempje vliegen voor nectar en stuifmeel. Boodschappentassen vol stuifmeel: dat zijn de klompjes stuifmeel aan de pootjes, of aan de buik of borst van de bij. Bijen zijn onmisbaar voor ons; meer dan 75% van onze voedselgewassen is afhankelijk van bestuiving door insecten. Zweefvliegen en zo'n 350 soorten bijen in Nederland zorgen daarvoor.

Honingbijen zijn het meest bekend, met een imker die voor het bijenvolk zorgt. Maar de wilde bijen, waaronder de hommels, leveren een nog groter aandeel van die bestuiving. Denk daar maar eens aan als je een hap van je appel of peer neemt!

Wilde bijen hebben geen imker die voor ze zorgt; ze zijn zelfstandig en voornamelijk solitair. Dat houdt in dat het vrouwtje geen volk heeft: ze legt haar eitjes met voedsel zodanig neer dat haar nakomelingen een goede start hebben. Wilde bijen nestelen vooral in de bodem.

Ruim de helft van de wilde bijensoorten is met uitsterven bedreigd.

Hommels leven wel in een volk samen, waarbij de koningin de eitjes legt en de werksters voor de rest zorgen. Bijen leven maar heel kort, dagen tot weken. Het is belangrijk dat er voldoende voedsel en nestelgelegenheid is, en het liefst vlakbij elkaar, want sommige wilde bijen kunnen niet ver vliegen, soms slechts 100 meter.

Wat heel verdrietig is, is dat ruim de helft van die wilde bijensoorten met uitsterven bedreigd is...

Wat kun jij doen voor de wilde bijen?

Er zijn veel 'bijenmengsels' op de markt om in je tuin te zaaien, maar voor de meeste bijen hoef je eigenlijk niet eens bijzondere planten in je tuin te halen. Veel soorten verzamelen namelijk liefst nectar en stuifmeel van onze 'doodgewone' margrietten, paardenbloemen, distels en klavers. Belangrijk is dat je het hele jaar door bloeiende planten hebt, bijvoorbeeld krokussen, wilg en speenkruid in het voorjaar en asters, klimop, echinacea en koninginnekruid in het najaar. Als je toch wilt zaaien, kies dan een inheems mengsel met in Nederland thuishorende soorten. De kans is het grootst dat je daarmee de meeste verschillende bijensoorten helpt!

✓ Anders maaien

Met anders maaien kun je ook goede resultaten halen. Belangrijk is om niet alles in één keer af te maaien, maar zeker 1/3 te laten staan. Het ongemaaid deel kan bij een latere maaibeurt gemaaid worden, terwijl dan een ander deel ongemaaid blijft. Zo blijft er na elke maaibeurt foerageer- en schuilmogelijkheden over voor de bijen en andere dieren.

✓ Nationale Bijentelling

In april is de Nationale Bijentelling, en iedereen kan meedoen. Je kijkt in je tuin, op je balkon of waar je maar wilt naar bijen en telt ze. Je probeert ze zo goed mogelijk te spotten. Doordat we dit in heel Nederland doen, weten we beter hoe het ervoor staat met de wilde bijen.

✓ Insectenhotel

Een insectenhotel is natuurlijk leuk, maar je helpt er slechts een klein deel van de wilde bijen mee. Immers, meer dan 70% van de wilde bijen nestelt in de grond. Een hoopje zand zonder begroeiing aan de zonnige kant van je tuin of het zand tussen de terrastegels is een prima onderkomen voor bijvoorbeeld zandbijen.

Samen werken aan riviernatuur

De Herwijjnense Bovenwaard

In de afgelopen jaren heeft Waterschap Rivierenland de Waaldijk tussen Gorinchem en Tiel versterkt om deze te laten voldoen aan de nieuwste veiligheidsnormen. Bij het lezen van deze Struingsids zullen de meeste projecten opgeleverd zijn. Voor wie wil struinen in gebied gedurende de uitvoering, is actuele informatie te vinden op www.westbetuwe.nl/dijkversterking.

De dijkversterking heeft zijn sporen nagelaten in kwetsbare natuurgebieden langs de Waal. Om dit verlies aan natuur te verzachten, is er nieuwe natuur gerealiseerd. Dit kon heel goed gecombineerd worden met de opgave van Rijks-

waterstaat voor natuurcompensatie. Hier lichten we twee gebieden uit waar de riviernatuur een extra impuls heeft gekregen.

Crobsche Waard

Vanuit de omliggende dorpen Haaften en Hellouw bestond al lang de wens om de uiterwaarden te gebruiken als recreatief toevluchtsoord op zomerse dagen. Met de dijkversterking zijn daarom nieuwe struinpaden aangelegd. Waar nodig zijn deze met elkaar verbonden via loopbruggetjes en vlonderpaden.

Hellouw kreeg ook een plukbos. Er zijn fruit- en notenbomen aangeplant en er zijn natuurlijke zitelementen gemaakt.

Dit initiatief is een manier om de band tussen de bewoners en het natuurgebied te versterken en tegelijkertijd de biodiversiteit te bevorderen. En voor het verloren leefgebied van verschillende diersoorten is ruige begroeiing en zelfs een marterhoop aangelegd, zodat deze dieren een vernieuwd toevluchtsoord vinden.

Nieuwe kansen na dijkversterking

*De nieuwe struinpaden
in de Crobsche Waard*

Herwijnnense Bovenwaard

De Herwijnnense Bovenwaard is een uiterwaard langs de Waal. De uiterwaard is een afwisseling van plassen, die zijn ontstaan door kleiwinning in de vorige eeuw, bosschages, agrarisch grasland en akkers. In het westelijke deel werd de volledig verzande nevengeul uitgegraven en aan beide zijden verbonden met de Waal. Zo ontstond weer een meestromende geul. De plassen in dit gebied zijn op deze nevengeul aangesloten. Hierdoor is het geschikt leefgebied geworden voor vissoorten als sneed, serpeling,

winde en kopvoorn en macrofauna zoals de rivierrombout (libel), zomersneeuw (haft) en Bataafse stroommossel. Deze geul is ook verrijkt met rivierhout, waardoor het de ecologie verder ondersteunt.

Voor wie de Herwijnnense Bovenwaard wil verkennen, is er een struinp pad (klompenpad) dat door de natuur slingert. Bij de aanleg is rekening gehouden met bestaande struinaroutes en de toegankelijkheid voor lokale landbouwpercelen.

De dijkversterking tussen Tiel en Waardenburg leverde ook een inkijkje in het verleden op. Archeologisch onderzoeksbureau RAAP toonde de meest intrigerende vondsten.

Na een gedegen voorbereiding (296 boringen en 74 proefsleuven) werden vier kansrijke plekken aangemerkt voor opgravingen: Tiel (2x), Ophemert en Heesselt. Op deze plekken werden maar liefst 40.000 voorwerpen uit de grond gehaald!

Zo zou de Vikingaanval op Ophemert eruit hebben kunnen zien

Er zijn spannende vondsten bij uit de Romeinse tijd, zoals een grafveld en een militaire weg. Ook uit de middeleeuwse periode werd veel gevonden. In Heesselt bijvoorbeeld een onbekend stuk van de toenmalige dorpskern en in Tiel een verdedigingsstoren tegen de Brabanders.

En wat te denken van een *coproliet* (een versteende drol) en een paardenkaak die aan de onderkant glad was afgesleten, een teken dat hij gebruikt is als prikslee voor kinderen.

In Ophemert werden 146 stukken beschadigd menselijk bot naar boven gebracht. Deze macabere vondst zou kunnen duiden op het resultaat van de Vikingaanval uit 1006, toen plunderende Noormannen na een mislukte onderneming in Tiel de Waal afzakten.

Een recente vondst was een *terra sigillata*-bord met daarop de naam van de Romeinse soldaat Atilianus.

Scherf van reliëfband-amfoor, 8e tot 10e eeuw

Ontdekkingstocht Koornwaard

In Heukelum kun je bij de Koornwaard op wandelavontuur, door Kronkelbos en Trollewoud. Neem een potlood mee, trek je laarzen aan en geniet van het avontuur!

Vanaf de parkeerplaats (Appeldijk 24, Heukelum) ga je onderaan de dijkhelling meteen rechtsaf het graspad op. Aan het eind van het pad (bij het betonpad), ga je de heuvel op. Daar ligt een klein platgetrapt paadje.

Loop tussen de twee oude bomen door. Dit zijn zwarte populieren. De bomen zijn een toegangspoort naar het Kronkelbos. Meeten bij het water ga je rechtsaf (we lopen namelijk tegen de klok in om de plas heen).

Je vindt vanzelf je weg door het spannende bos. De paadjes zijn soms modderig en er staan veel brandnetels en distels. Maar wij zijn niet bang, toch?

1 Het Meer van de Verdwenen Klei

Onze huizen zijn gebouwd van bakstenen, die gemaakt worden van klei. Die klei wordt meegenomen door het water in een rivier. Uit deze grote plas is klei afgegraven. Iets verderop in de steenfabriek werd de klei in de goede vormen gedrukt en in een grote oven gebakken, zodat de stenen keihard worden. De schoorsteen van de steenfabriek kun je nog zien staan.

2 Luisteren

Blijf in het midden van het bos stilstaan. Wees een minuut stil en luister (de begeleider houdt de tijd bij). Tip: Luisteren lukt vaak beter met je ogen dicht.

Wat heb je allemaal gehoord?

Zijn het vooral natuurgeluiden of geluiden die met mensen te maken hebben?

3 Speuren naar sporen

Er leven in dit gebied veel dieren. De meeste dieren laten zich niet zo gemakkelijk zien. Als je goed oplet, kun je toch merken dat ze hier zijn. Misschien zie je wel waar ze gelopen, gepoept of gegeten hebben. Soms kun je de dieren zelfs nog ruiken! Ga op onderzoek uit en probeer zoveel mogelijk sporen te ontdekken.

Wat heb jij gevonden?

Pootafdrukken:

- o Vogel met zwemvliezen
- o Vogel zonder zwemvliezen
- o Pootafdruk van zoogdier

Vraatsporen:

- o Gaatjes in een blad
- o Afgevreten gras of schors
- o Aangevreten vrucht
- o Wormgaatje in hout

Huisjes:

- o Holletje van muis of konijn
- o Slakkenhuis
- o Spinnenweb
- o Vogelnest

Andere sporen:

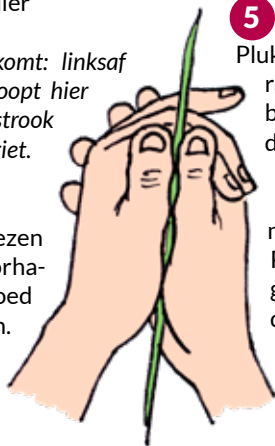
- o Vogelveer
- o Lege eierschaal
- o Bot van een dier
- o Leeggegeten krab of kreeft
- o Poep van vogel of ander dier

Als je het bos uitkomt: linksaf langs de Linge. Je loopt hier over een brede strook grasland tussen het riet.

4 Voelen

Hazen hebben - net als poezen - een extra zintuig: hun snorharen. Hiermee kunnen ze goed voelen en de weg vinden. Zoek iets heel zachts, zoals mos of een veertje. Wat is

5 Fluiten op een grasspriet

Pluk een lang en vlak, scherp gerand blad van gras. Span het blad op tussen je evenwijdige duimen, door aan beide kanten te trekken. Blaas in de opening, het trillende blad maakt een krachtig geluid. Probeer maar eens, als je het goed doet is het echt oorverdovend!

Er is maar één spin die onder water leeft en dat is de Waterspin. Hij leeft daar in een grote luchtbel in zijn web.

Die luchtbel maakt hij zelf door kleine luchtbelletjes mee naar beneden te nemen via de haartjes op z'n achterlijf.

Je komt vanzelf op een vlinderpad door het wilgenmoeras. De planken zijn heel handig, want naast het pad zak je meteen weg in de modder.

Je bent nu in het Trollenwoud! Gelukkig zie je de trollen alleen 's nachts. Vlak voor het trekpontje zie je aan je rechterkant een boom die helemaal overwoekerd is met klimop. Hier woont de Trollenkoning (kijk maar op het houten bordje).

6 Geef de trollenkoning een eigen naam

De trollenkoning is al heel lang koning, maar heeft gek genoeg nog steeds geen goede naam. Kan jij helpen? Schrijf een leuke naam voor de koning in dit vak:

Koning

.....

Nu moet je echt aan de slag. Trek jezelf vooruit met het trekpontje. Samen gaat het makkelijker, want het is zwaar werk! Tip: probeer in een ritme te komen. Langzaam in beweging blijven kost veel minder kracht dan telkens opnieuw starten vanuit stilstand.

7 Selfie

Nu je deze krachttoer hebt verricht en veilig aan de overkant bent geraakt, ben je vast heel trots.

Maak een selfie met het pontje op de achtergrond en mail die naar info@struingids.nl of plaats je foto op social media met de hashtag #struingids.

*Hoeveel meter denk je dat je met het trekpontje gevaren hebt? **

Na het pontje kun je over de heuvel lopen of onderlangs. Onderlangs zie je op de oever van de plas veel klei liggen, dus...

8 Klei je mee?

Pak een handje vol grond, waarvan jij denkt dat het klei is. Hoe weet je nou of het echte klei is, die je zou kunnen bakken in een oven tot steen?

Rol het tussen je handen tot een rol, zo dik als je duim, maar wel iets langer dan je duim, en probeer er een ring van te maken.

Breekt het rolletje als je het buigt? Dan is het geen klei, dan zit er veel zand in. Als het wel lukt, dan heb je echte klei te pakken.

Kleideeltjes zijn zo klein dat ze samen met water plakkerig spul worden, dat je kunt vormen zoals je wilt.

Kneed maar iets moois van een bonkje klei (met zand).

9 Flessenpost

Stel: je gooit een fles met briefje in de Linge, die naar zee stroomt en in een ander land aanspoelt. Wat zou je willen schrijven?

Blijf rechtdoor lopen door de weide. Je komt bij het hek en gaat daar linksaf de Appeldijk op. Let op: op het dijkje kan het druk zijn met fietsers. Maar je mag hier gerust een stukje huppelen hoor!

10 Appeldijk

Er staan hier niet alleen appels, maar ook ander fruit. Welk fruit zie jij nog meer?

Aan het eind van de Appeldijk ga je linksaf de stoep af en ben je weer bij het beginpunt.

** De vaarafstand van het trekpuntje is ongeveer 40 meter.*

Kabouterpad Tuil

In 2024 werd bij Tuil een nieuw kabouterpad geopend, een korte maar avontuurlijke wandelroute van precies één kilometer rond de Tuilse Put.

De initiatiefnemers hebben er iets moois van gemaakt. De bank met de reusachtige uil is een mooi stukje houtsnijwerk en de overige hotspots zijn ook professioneel uitgewerkt. Aan goede ideeën was geen gebrek: er is een Groene Kabouter Bieb. Je kunt er voor een klein bedrag kaboutermutsen kopen en aan het eind kun je een groen kabouterdiploma verdienen.

Via de kabouterpaaltjes helpen de kinderen kabouter Kolkie met zoeken en horen ze ook meer over de natuur. Vind je het kabouterpad leuk en kun je enkele keren per jaar helpen om het Kabouterpad netjes te houden en/of nog mooier te maken? Reageer dan via contact@kabouterpadtuil.nl.

Vogelswerf en Lingeos “Het mooiste hoekje van West-Betuwe”

Deze wandeling is ideaal voor natuurliefhebbers en biedt veel variatie, De schilderachtige vergezichten van het Lingeland vullen je nooit!

De start van de wandeling is bij de parkeerplaats buitendijks aan de Linge, tegenover Nieuwe Zuiderlingedijk 2 in Heukelum. We lopen 1,5 km over de Lingedijk. Aan je linkerhand zie je buurtschap Vogelswerf, hooguit 50 woningen groot. Bij het kleine monument ‘De Wachtpost’ gaan we links de dijk af. Het monument herinnert aan de mobilisatie van 1914-1918.

Gemaal Broekse Sluis

Zo komen we bij het gemaal Broekse Sluis. Dit elektrische gemaal nam het werk over van liefst 22 windmolens en zorgt ervoor dat overtollig water uit de polder verdwijnt. Net na het gemaal gaan we zuidwaarts, richting het Lingeos.

Groepsschuilplaatsen

Onderweg kom je regelmatig betonnen bunkers tegen, beter gezegd: groepsschuilplaatsen. Deze waren bedoeld als onderkomen bij beschietingen en bombardementen, als de loopgraven tussen de schuilplaatsen niet genoeg dekking boden. Het principe was gebaseerd op

Huize Vogelsteyn

De Leuve Hoeve

de strijdwijze in de Eerste Wereldoorlog. De groepsschuilplaatsen werden gebouwd in 1939 en 1940. Een aantal was nog niet voltooid bij het uitbreken van WOII en is later ook niet meer afgebouwd.

Wiel

Aan onze linkerhand duikt een gigantisch wiel op met wilde, natuurlijke oevers. Dit meer is een restant van een dijkdoorbraak. Je ziet hier nog regelmatig zwarte sterns, vogels van het ondiepe moeras. Ze broeden op drijvende watervegetatie (liefst krabbenscheer of aangebrachte nestvlotjes).

Je kunt na dit wiel meteen links gaan, terug naar het beginpunt. Dan is de route 5 km. Een extra rondje door het Lingebos is ongeveer 4,5 km.

Uitbreidinglus Lingebos

Het Lingebos is van oorsprong een aangeplant bos. In 1969 werd het door Prinses Beatrix geopend als recreatiegebied. Die functie heeft het nog steeds. Daarnaast is ook een deel van het bos

door Staatsbosbeheer tot gecontroleerd 'wild' natuurgebied gemaakt. Leuk voor de kinderen is het Speelbos 'De kleine waterlinie'.

De Leuve Hoeve

Op de terugweg komen we langs Uitspanning de Leuve Hoeve. Dit is een ideale plek voor een kopje koffie met boerenappeltaart. De trotse uitbater weet het zeker: "Niemand lijkt het te weten, maar dit is 't allermooiste hoekje van de gemeente!" We spreken 'm niet tegen en vervolgen onze weg naar het beginpunt.

Zwarte stern

Kindertips

Dierenzoeker

Dierenzoeker is een fantastische website om te gebruiken als je wilt weten wat voor diertje je hebt gevonden of gezien. Je kunt er heel overzichtelijk op verschillende manieren zoeken.

www.dierenzoeker.nl

Maak je eigen mozaïek

Een paar meisjes maakten dit mozaïek met platte stenen op een Walstrand bij Herwijnen.

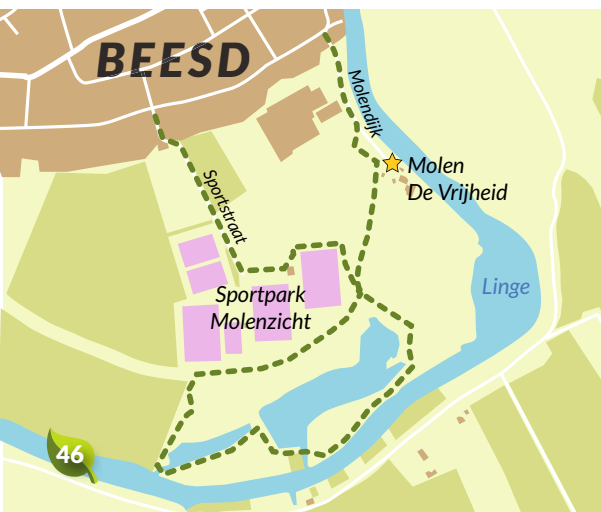
Laarzenpad Groene Dijk, bij Beesd

Laarzenpad Groene Dijk is ongeveer 1,5 km lang en begint met een mooi uitzicht over de Linge. Je komt langs Molen de Vrijheid. Deze molen kreeg zijn naam door het dappere optreden van de molenaar in de oorlog. Met de stand van de

wieken werden stiekem boodschappen doorgegeven.

Nadat je een stuk rechtdoor hebt gelopen, kom je langs een hondenspeelveld. Hierna zie je een trappetje aan de linkerkant, waarmee je het dijkje over gaat. Vanaf daar loopt het pad om het water heen en kom je over het dijkje (of onderlangs) weer terug bij dit punt. Onderweg loop je een stuk langs de Linge en zijn er genoeg takken om mee te spelen.

Op het pad lopen ook hele nieuwsgierige pony's. Hou voldoende afstand, ook al is dit best lastig. Ze vinden het erg leuk dat je er bent. Laat de pony's van je vingers geen worteltje maken!

Wist je dat? De bloempjes van distels, die lila kleine, ruiken heerlijk.

Flierefluit(er)

Leuk weetje: de takken van de vlier bevatten merg. Wanneer je dat eruit schraapt, kun je er een prima fluitje van maken.

Hier komt het woord flierefluiter vandaan.

Nee, zo mooi als deze wordt hij vast niet!

De linde van Est

In de oude lindeboom aan de Dorpstraat staan al vele jaren initialen gekerfd van een groep vrienden, waarvan er één al jaren in het huis 'De Lindeboom' erachter woont. Zo staat de lindeboom in Est symbool voor onze inwoners en hun geschiedenis.

De Linde houdt van warmte en doet het goed bij huizen. Hij staat vaak op plaatsen waar mensen elkaar opzoeken.

In juni zorgt een rijke bloei voor een heerlijk zoete geur en wordt de boom volop door bijen en hommels bestoven. De lindehoning is hier het resultaat van. Van de bloemen kan kruidenthee worden gemaakt.

Veel herdenkingsbomen zijn ook linden. En dat is een goed idee, want een linde kan heel oud worden. Soms wel duizend jaar!

Struinvondsten

Kom je ook iets bijzonders tegen onderweg?
Mail het naar info@struingids.nl of gebruik
#struingids op social media.

